

Pomen javno-zasebnih partnerstev pri spodbujanju turističnega razvoja na podeželju (primer občine Cerklje)

Izvleček

V prispevku obravnavamo pomen javno-zasebnih partnerstev in povezavo med turističnim razvojem in vlogo socialnega kapitala v občini Cerklje. Izhodišče pri preučevanju teh zvez so bila vprašanja, kakšna je vloga partnerstev na lokalni (mikro), regionalni (mezo) in državni (makro) ravni, kakšne so možnosti za razvoj turizma na preučevanem območju in ali je turističen razvoj pomembno povezan s socialnim kapitalom. Preučevanje je temeljilo na sekundarnih virih, kot so poročila projektov Celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV), delovanju razvojnih agencij in lokalne akcijske skupine (LAS), statističnih podatkih za obravnavano območje ter na primarnih virih, pridobljenih v obdobju 2006–2011: strukturiranih intervjujih, rezultatih delavnice Odprti prostor in anketni raziskavi med prebivalci in nosilci razvoja turizma na območju. Z analizami ugotavljamo, da obstajajo notranji (endogeni) razvojni potenciali in možnosti za turističen razvoj v občini Cerklje in da delovanje lokalnih agencij in LAS spodbujajo turističen razvoj podeželja in predvsem vezivni socialni kapital. Ugotavljamo, da sodelovanje na lokalni in regionalni ravni ni zadosten pogoj za turističen razvoj, če ni tudi medsebojnega učinkovanja kapitala (človeškega, gospodarskega in okoljskega), povezovanja obeh pristopov (od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor) in uspešnejšega usklajevanja na državni ravni (premostitveni socialni kapital).

Ključne besede: javno-zasebna partnerstva, turistični razvoj, socialni kapital, občina Cerklje

Significance of the public-private partnerships at encouragement of tourism development of rural areas (case municipality of Cerklje)

Summary:

The paper discusses the significance of the public-private partnerships and connection between tourism development and social capital in Municipality of Cerklje. In studying this relationship a few questions were addressed: What is the role of the partnerships on the local (micro), regional (meso) and national (macro) level?, What are the opportunities for tourism development in the analysed region? Is the tourism development notably connected with the social capital? The study was based on the secondary sources: reports of Integrated Rural Development and Village Renewal (IRDVR) projects, activity of development agencies and local action group (LAG) and statistical data of the region

and primary sources acquired in the period 2006-2011: structured interviews, the workshops results of Open Space and through surveyes among the dwellers and key stakeholders in the region related to tourism. The analyses of all these sources show that internal (endogeneous) development potentials exist and opportunities for tourism development in Municipality of Cerkno and activity of development agencies and LAG encourage the tourism development of rural areas and above all bonding social capital. We are coming to a conclusion that cooperation on the local and regional level cannot sufficiently promote tourist development without interrelational effect of human, economic and environmental capital, interconnection of both approaches ("from bottom to top" and "from top to bottom") and also without creation of social ties on national level (bridging social capital).

Key words: public-private partnerships, tourism development, social capital, Municipality of Cerkno

1 Uvod

Razvoj turizma ustvarja priložnosti, ki ugodno vplivajo na celoten trajnostni razvoj (ekonomski, socialni, okoljski) podeželja in države. Za Slovenijo pomeni razvojno priložnost, ker so dohodki iz te dejavnosti lahko zelo dragocen vir zasebnega in javnega sektorja ter na območjih z majhnimi kmetijami omogočajo doseganje delnega dohodka (Klemenčič 2008). Trajnostni razvoj turizma predstavlja eno od možnosti za skladen in trajnostni regionalni razvoj podeželskih območij.

V prispevku posebej izpostavljamo pomen javno-zasebnih partnerstev pri razvoju turizma in vlogo socialnega kapitala, na primeru izbrane turistične ponudbe na območju občine Cerkno. Javno-zasebna partnerstva (socialne vezi) v prispevku razumemo kot širšo obliko povezovanja in sodelovanja javnega in zasebnega sektorja z deležniki na lokalni (mikro), regionalni (mezo) in državni (makro) ravni. Socialni kapital je širša oblika povezovanja in različne oblike sodelovanja podeželskih skupnosti z drugimi deležniki (Putnam 1993).

2 Namen in cilj

Razprav o vlogi javno-zasebnih partnerstev v povezavi s spodbujanjem turističnega razvoja na podeželju in socialnim kapitalom v Sloveniji ni zaslediti.

Tradicionalni instrumenti regionalne politike v preteklosti so bili preveč usmerjeni v izenačevanje načina življenja na podeželju in se niso izkazali za najbolj uspešne. Splošne poteze razvoja podeželja so se začele v Sloveniji spreminjati po osamosvojitvi, z uvajanjem pristopa »od spodaj navzgor« (razvojne aktivnosti z dejavnim vključevanjem lokalnega prebivalstva, programi CRPOV¹). Za večje povezovanje obeh pristopov in javno-zasebnega partnerstva na lokalni, regionalni in državni ravni so po letu 2007 v Sloveniji ustanovili Lokalne akcijske skupine (LAS), ki so v Sloveniji še precej neprepoznavni.

Namen obravnavanja preučevanih dejavnikov razvoja je izpostaviti možnosti za turistični razvoj z vidika pomembnosti oblikovanja uspešnih javno-zasebnih partnerstev in s socialnim kapitalom. Osnovna vprašanja, ki jih obravnavamo v pričujočem prispevku so vprašanja, kakšne so možnosti za turistični razvoj na preučevanem območju in ali je turistični razvoj pomembno povezan z oblikovanjem javno-zasebnih partnerstev in s socialnim kapitalom. Še

posebej izpostavljamo tri vasi, kjer je v največjem obsegu potekalo naše raziskovalno delo: Gorenji, Dolenji Novaki, Šebrelje in Zakojca in kjer je prisotna najpomembnejša turistična ponudba v Občini Cerkno. Zanimala nas je tudi kakšna je vloga partnerstev na lokalni (mikro), regionalni (mezo) in državni (makro) ravni in katera od strategij, ali »od spodaj navzgor« ali »od zgoraj navzdol« je odločilnejša za spodbujanje turističnega razvoja na podeželju.

Glede na socialno-ekonomske in demografske dejavnike lahko občino Cerkno štejemo tako med značilna podeželska območja, kakor tudi območja praznjenja, kjer je značilno zmanjševanje števila prebivalstva, velik delež zaposlenih v sekundarnem sektorju (manjši pa v terciarnem in kvartarnem) ter nižji življenjski standard. Po naravno-geografski regionalizaciji območje prištevamo med Idrijsko-Cerkljansko hribovje.

3 Teoretični okvir

Znanstvenih razprav pri spodbujanju turističnega razvoja v povezavi z javno-zasebnimi partnerstvi in socialnim kapitalom v Sloveniji še ni, redkejša so tudi raziskave na mikro-lokalni ravni iz tujine (Svensen in Sørensen 2007) .

Za razvoj podeželja in turistične dejavnosti so potrebna partnerstva (socialne vezi), ki se lahko ustvarjajo znotraj posameznih skupnosti (povezovalna dimenzija ali »bonding«) ali zunaj njih (premostitvena dimenzija ali »bridging«) (Jones 2005). Strategija trženja slovenskega turizma (2007) loči med vzporednimi (horizontalnimi) in navpičnimi (vertikalnimi) partnerstvi. Mandl in drugi (2007, cit. po Potočnik Slavič 2009b) pa opredeli tudi povezovalno dimenzijo (»linking«), ki temelji na institucionalnem povezovanju z javnimi in zasebnimi ustanovami. Vsi zgoraj navedeni raziskovalci (Jones 2005, Mandl in drugi 2007, cit. po Potočnik Slavič 2009b) pa se strinjajo, da za uspešen razvoj podeželja niso dovolj le močne socialne vezi med prebivalci posamezne lokacije, ampak da je nujno ustvarjati tudi partnerstva s posamezniki, skupinami in institucijami v širšem okolju, ki imajo podobne interese, kot jih imajo sami. Barbič (2005) opredeli ustvarjanje partnerstev, podjetništva in trajnostnosti kot pomembne principe učinkovitosti in uspešnosti razvoja podeželja. Novejši raziskavi Weibing in drugi (2011) in Bosworth in Farrell (2011) potrjujeta na primerih, da so partnerstva najbolj pomembna pri razvoju podjetništva v turizmu in da lokalne vezi lahko zgradijo uspešno kooperacijo (Beritelli 2011).

Dosedanja preučevanja so pokazala, da je ta premostitvena dimenzija socialnega kapitala pogosto šibkeje izražena kot njegova povezovalna dimenzija, je pa nujna za razvoj.

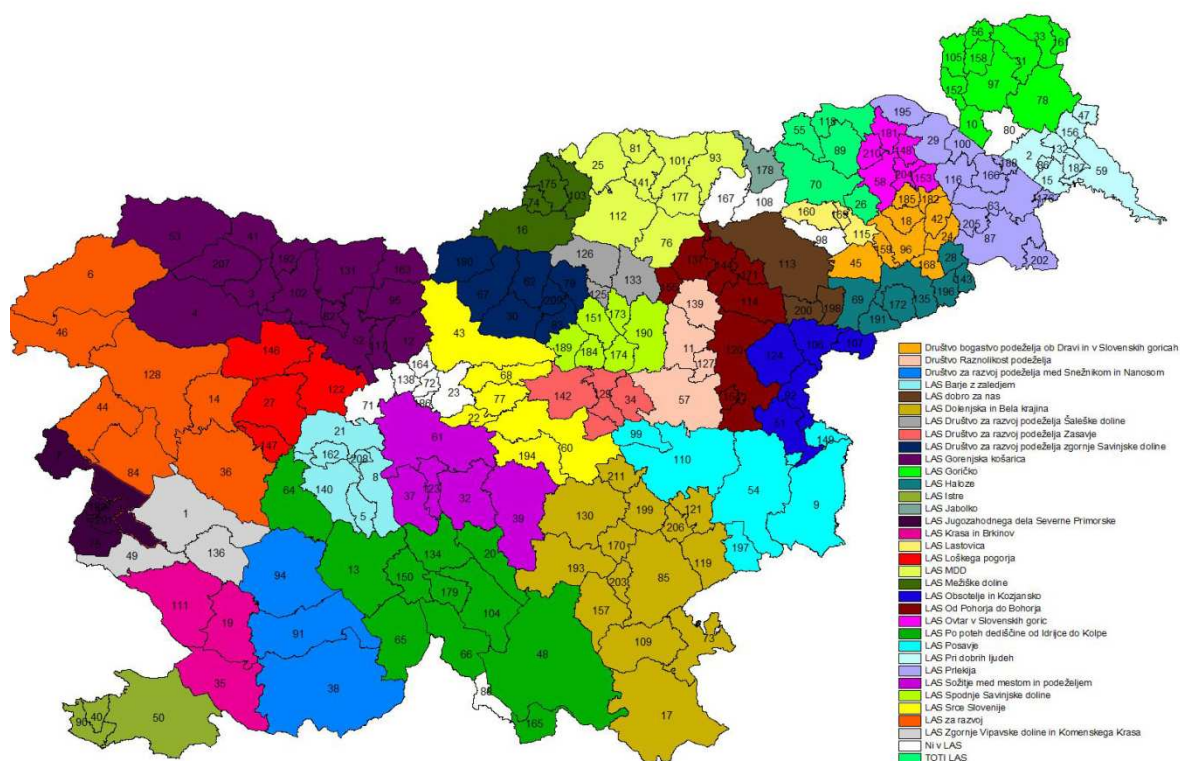
Empirično preučevanje endogenih razvojnih potencialov slovenskega podeželja, na primeru Zgornje Savinjske doline, Suhe krajine, Goriških Brdih in Brkinov, je potrdilo da ima socialni kapital pomembno vlogo za razvoj podeželja in domnevno pozitivne učinke na posameznike in skupnosti, ker spodbuja tudi gospodarski razvoj (turizem). Pokazalo se je, da se nekatera območja svojih potencialov še niti ne zavedajo (Brkini), druga območja so še v fazi prepoznavanja različnih oblik kapitala (Suha krajina) ali pa bolj ali manj zavedno posredujejo svoje potenciale trgu (Zgornja Savinjska dolina, Goriška Brda) (Potočnik Slavič 2010). Tudi raziskavi Saxena in Ilbery (2010) in Darcy in Wearing (2010) potrjujeta, da je sodelovanje

lokalne skupnosti z lokalnim gospodarstvom, strokovnjaki, institucijami in obiskovalci ter povezovanje javnega in zasebnega sektorja, najpomembnejša za razvoj območja.

V Sloveniji so za večji endogen razvoj in spodbujanje partnerstev ustanovili 33 LAS-ov (slika 1), ki se med seboj razlikujejo po velikosti, številu prebivalcev, vključenih občin in javno-zasebnih partnerstev, številu izvedenih projektov in drugih aktivnostih (LEADER) (Cunder, Bedrač 2009). LAS temelji na tripartitnem partnerstvu, sestavljenem iz predstavnikov javnih institucij (javnega sektorja), gospodarstva (ekonomski sektor) in civilne družbe (zasebni sektor) (Programu razvoja podeželja ..., 2006). Podrobneje smo raziskali severnoprimerški LAS za razvoj, kamor sodita tudi občina Cerkno in Idrija. Pričujoči LAS ima 53 javno-zasebnih partnerjev; najštevilčnejši je zasebni sektor (28), nato javni (16) in, najmanjša pa je zastopanost ekonomskega sektorja (9).

Slika 1: LAS v Sloveniji v obdobju 2007 – 2013

Figure 2: LAS in Slovenia in period 2007-2013

Vir: MKGP, Cunder, Bedrač, 2009

4. Raziskovalni model

Izhodišče raziskovalnega modela je bila predpostavka, da je razvoj turizma pomembno povezan z javno-zasebnimi partnerji in s socialnim kapitalom; da je za uspešen turistični razvoj potrebno medsebojno sodelovanje in povezovanje na vseh ravneh, obenem pa so za razvoj turizma pomembni tudi endogeni (notranji) razvojni potenciali. Obenem pa, da so za razvoj turizma pomembni tudi drugi potenciali okolja, kot so socialno-ekonomske in demografske značilnosti prebivalstva ter kulturna in naravna dediščina njihovega kraja.

Uspešna partnerstva in socialni kapital lahko te potenciale udejanjajo. Upoštevali smo smernice dokumenta Program razvoja podeželja RS za obdobje 2007-2013 in njihove razvojne potenciale. Razvoj turizma smo v modelu opredelili kot izraz podpore vaščanov turizmu na ravni posameznih vasi kakor tudi na občinski ravni, na regionalni ravni (LAS), zaznavo lastnih možnosti za ukvarjanje s turizmom in že obstoječe delovanje v okviru te dejavnosti.

Socialni kapital smo merili (Putnam 1993) z intenziteto vključenosti posameznikov v skupnost: s pogostostjo njihovega neformalnega druženja (npr. obiskovanje sosedov, prijateljev) in z izraženo stopnjo zaupanja, sodelovanjem na volitvah in z vključenostjo v prostovoljno delo. Razlikovali smo med vezivnim socialnim kapitalom, ki se nanaša na povezanost posameznikov znotraj homogenih socialnih skupin in premostitvenim socialnim kapitalom, ki se nanaša na povezovanje heterogenih družbenih skupin (Johannesson in drugi 2003) ter prepletajočim socialnim kapitalom (linking), ki temelji na javno-zasebnem povezovanju.

5. Metode dela in podatki

Pri preučevanju smo uporabili različne vire. V analizi izhodiščnih možnosti razvoja turizma na obravnavanem območju smo uporabili statistične podatke in izsledke projektov CRPOV in projekte LAS-ov izvedenih na obravnavanem območju. Prisotnost in obseg socialnega kapitala v izbranih vaseh smo preučevali s pošto anketo, izvedeno v obdobju 2006-2007, na katero se je odzvalo 60 prebivalcev iz obravnavanih vasi. Strukturirani intervjuji s ključnimi deležniki na območju, ki smo jih opravili v letih 2006-2011 s področja turizma in izvedba delavnice s prebivalci celotnega območja Občine Cerklje po metodi Odprti prostor² pa so omogočili ugotavljanje prisotnosti in obsega javno-zasebnih partnerstev, ki presega okvire obravnavane občine.

6. Rezultati

Osnovno vodilo opravljenih analiz so bila vprašanja, ali je lahko sodelovanje na mikro ravni uspešno in učinkovito že samo po sebi, če ni tudi sodelovanja in povezovanja na drugih ravneh (mezo, makro) in če k temu prispevajo tudi javno-zasebna partnerstva, ki se oblikujejo preko LAS (izvedeni projekti) in, ali je turistični razvoj pomembno povezan s socialnim kapitalom.

V preglednici 1 prikazujemo najbolj osnovne izsledke, pri čemer vrednost 1 pomeni najmanj ugoden, 3 pa najbolj ugoden rezultat oz. oceno. S pomočjo seštevka vseh posamičnih vrednosti v preglednici smo ugotovili, da so javno-zasebna partnerstva za nadaljnji razvoj turizma najbolj prisotna v Gorenjih in Dolenjih Novakih.

Preglednica 1: Vrednotenje rezultatov v izbranih vaseh v občini Cerklje za razvoj turizma (Mavri 2006-2011)

Table 1: Evaluation of the survey results in selected villages in Municipality of Cerklje for tourism development (Mavri 2006-2011)

Gorenji, Dolenji Novaki	Šebrelje (AP Divje	Zakojca (Bevkova
----------------------------	-----------------------	---------------------

	(SC Cerčno, PB Franja)	Babe)	domačija)
Uspešnost izvedbe CRPOV projektov	3	2	1
Socialno-ekonomske in demografske značilnosti	2	3	1
Prisotnost socialnega kapitala	2	3	1
Zaznava možnosti ukvarjanja s podeželskim turizmom na svojem domu	3	2	2
Ukvarjanje s podeželskim turizmom in dopolnilnimi dejavnostmi na svojem domu	3	1	3
Pripravljenost ukvarjati se s podeželskim turizmom in dopolnilnimi dejavnostmi v vasi	2	2	2
Podpora razvoju podeželskega turizma v občini	3	2	3
Institucionalna pomoč občine in države vasem pri razvoju podeželskega turizma	2	3	1
Udeležba na Odprtem prostoru	3	1	2
Podpora lokalnih organizacij	1	1	1
Vključenost v LAS projekte	2	1	1
SEŠTEVEK OCEN	24	21	18

Na osnovi rezultatov lahko trdimo, da prebivalci **Gorenjih in Dolenjih Novakov** z ohranjanjem in krepitvijo kulturne identitete ter dejavnim medsebojnim povezovanjem (»bonding«, »linking«) prispevajo k uspešnemu razvoju podeželja. K razvoju vasi prispevajo tudi geografske danosti in razvoj smučarskega centra Cerčno in Partizanske bolnice (PB) Franja, ki predstavljata prebivalcem te vasi osnovno izhodišče za nadaljnji razvoj turističnih dejavnosti. Tudi oblikovalci razvojne politike, predvsem gospodarstvo (Eta Cerčno) in občina podpirajo razvoj te vasi, kar potrjuje dobra razvitost turistične infrastrukture in ugodne socialno-ekonomske in demografske značilnosti, prisotnost socialnega kapitala in bogata naravna in kulturna dediščina. Prebivalci te vasi so dejavno prispevali k razvoju turizma svoje vasi z vključevanjem v delo turističnega društva, med seboj so močno povezani, sodelujejo na družabnih srečanjih in se dejavno vključujejo tudi v druge prostovoljne organizacije, najpogosteje tudi s funkcijo. Prisotnost na delavnici Odprtega prostora je potrdila, da so prebivalci te vasi najbolj zainteresirani za nadaljnji razvoj turizma v občini. V obeh vaseh so potekali CRPOV projekti, s pomočjo katerih je nastalo turistično društvo, ki aktivno sodeluje tudi z LAS-om, kamor so vključeni tudi s funkcijo. K sodelovanju v razvojnem projektu LAS so pritegnili več javno-zasebnih partnerjev, vendar pa so zaradi spremenjenih pogojev

izvajanja projekta s strani Ministrstva in finančnih razlogov, od projekta odstopili. Aktivno vključevanje društev, zasebnikov in posameznikov je ključnega pomena za razvoj območja, finančna sposobnost društev je šibka, zato je tudi sodelovanje pri projektih LAS zelo nenaklonjeno društvom (ICRA, LAS-PRC). Na vstopu v PB Franjo se obeta nov center za obiskovalce, vendar pa Zavod za varstvo kulturne dediščine omejuje razširitev stavbe zaradi zavarovanosti območja. PB Franja je v začetku leta 2007 pridobila Znak evropske dediščine, že več let pa si prizadeva za vpis na seznam svetovne kulturne dediščine, kar kaže na velike razvojne možnosti območja tudi v prihodnje.

Nasprotno kot v Gorenjih in Dolenjih Novakih so v **Šebreljah** kljub ugotovljenemu socialnemu kapitalu, institucionalni pomoči, bogati kulturni in naravni dediščini, ter ugodnim socialno-ekonomskih in demografskih pogojem manj motivirani za razvoj turizma. Med vsemi izbranimi vasmimi se prebivalci te vasi med seboj najbolj povezujejo; najpogosteje obiskujejo sosedo in si med sabo kaj sposojajo. So tudi najbolj dejavni pri delu društev in se v največjem deležu udeležujejo volitev. Ker je povezovanje vaščanov z ostalimi društvi, občino in državo izven lokalne skupnosti šibko (»bridging«, »linking«,), so tudi možnosti za razvoj in pridobivanja finančnih sredstev manjše. CRPOV projekti so v tej vasi prispevali k ustanovitvi turističnega društva in Združenja izdelovalcev Šebreljskega želodca, vendar je bil za razvoj turizma in razvoj vasi ta projekt premalo izkoriščen. Tudi Odprtega prostora se ni udeležil nihče. S pomočjo evropskih sredstev so si uredili poti v arheološki park Divje Babe in si omogočili strokovno svetovanje pri zaščiti Šebreljskega želodca. Arheološki park Divje Babe za enkrat ostaja še premalo izkoriščena priložnost. Občina in lokalne organizacije se ne vključuje v LAS projekte za ureditev Divjih Bab, ker zahtevajo preveč finančnih sredstev, tako navezujejo partnerstva na državni ravni. Jama ima status naravne vrednote državnega pomena (Ur. list RS, št. 111/04 in 70/06) in status zavarovanega območja kulturnega spomenika (arheološko najdišče), zato se na tem mestu Občina pogovarja o vključitvi arheološkega parka Divje Babe med spomenike državnega pomena. Strokovne osnove za ta namen je že leta 1999 pripravil Zavod RS za varstvo narave.

Slika 2 : Moderator g. Aleš Čerin pri moderacijski metodi Odprti prostor

Figure 2: Moderator Mr. Aleš Čerin during the moderation method Open room

Slovenska turistična organizacija (STO) bi ga tako lahko intenzivneje vključila v slovensko turistično ponudbo. S tem bi arheološko najdišče dobilo tudi večjo pomoč pri financiranju in razbremenitev stroškov, ki so za občino preveliki. Konservatorske smernice predstavitev najdišča za turistične namene je pripravil Zavod za varstvo kulturne dediščine, kjer med drugim predlagajo tako turistično ponudbo, ki ne bi spodbujala masovnega obiska (manjše skupine). Oba zavoda sta usklajena s strokovnjaki na Inštitutu za arheologijo (dr. Ivan Turk), ne pa z Občino, ki si želi tudi večji turistični razvoj najdišča. V Cerkljanskem muzeju v bodoče načrtujejo stalno razstavo o neandertalčevi piščali.

V **Zakojci** najbolj med obravnavanimi vasi primanjkuje povezovanja med prebivalci in partnerstva v širše skupnosti. V vasi je zaznanega tudi manj socialnega kapitala kot v drugih izbranih vaseh, CRPOV projekti pa v vasi tudi niso potekali. Prav tako je tudi Turistično društvo Zakojce manj dejavno, kot je dejavno turistično društvo v Novakih, ki ima tudi več članov. Socialni kapital sicer krepi lokalno identiteto, vendar njihovo ustvarjanje še ni preseglo lokalnih okvirjev. Ovira za nadaljnji razvoj so še manj ugodni socialno-ekonomski in demografski dejavniki kot v drugih vaseh, kljub ugodni kulturni in naravni dediščini. Ustvarjanje pogojev za vlaganje in investiranje v lokalno ekonomijo potrebuje spodbujanje sodelovanja in oblikovanja partnerstev tako s sosednjimi lokalnimi skupnostmi, društvi kot tudi z različnimi strokovnjaki. Zakojca je širše najbolj znana po Bevkovi domačiji, za katero skrbi Cerkljanski muzej in predstavlja pomemben del turistične ponudbe vasi. Domačini se zavedajo bogastva dediščine, saj so pripravljeni veliko sami narediti pri urejanju kraja, kar kaže tudi obisk pri Odprtem prostoru. Vendar tudi v Zakojci ni bil izražen interes za vključitev v LAS, zaradi prevelikega finančnega vlaganja.

Občina trenutno svoja sredstva največ vlaga v izgradnjo infrastrukture (tudi turistične) in predvsem v obsežnejše projekte, kot je ureditev Dijaškega doma v Cerknem in preureditev v Center šolskih in obšolskih dejavnosti, ki bo namenjen tudi v turistične namene. V prihodnje še načrtujejo izdelavo Strategije razvoja občine, kamor bodo vključili tudi razvoj turizma. Občina se v LAS projekte ne vključuje veliko, ker LAS podpira večinoma projekte manjše vrednosti in gre za to za po njihovem mnenju za pretirano drobljenje denarja. Občina je trenutno v okviru LAS nosilec projekta »Podeželje ima več« in sodeluje večinoma z javnimi partnerji, Občino Idrijo in lokalnimi organizacijami. Tudi v ostalih prijavljenih LAS projektih največ prijaviteljev pripada javnemu sektorju, zelo malo pa so zastopana neprofitna društva, zasebni in ekonomski sektor. Največkrat je prijavitelj Občina, lokalne organizacije, ki so bile ustanovljene za spodbujanje razvoja podeželja na območju, pa le še partner, izvajalec projekta. Lokalne organizacije (ICRA, LAS-PRC, LTO) so nam potrdili, da je njihovo financiranje s strani ustanoviteljev vsako leto nižje in da se morajo za svoje preživetje potruditi z uspešnim pridobivanjem in izvajanjem projektov ter iskanjem ustreznih javno-zasebnih partnerstev, da pa je tudi konkurenca organizacij, ki izvajajo projekte vsako leto večja. Večina projektov v okviru LAS na območju Idrijsko-Cerkljanske trenutno pripada tretji razvojni osi, ki je usmerjena v diverzifikacijo v nekmetske dejavnosti in v iskanje novih podjetniških možnosti ali prvi razvojni osi, ki promovira lokalne tipične proizvode. Projekti so posredno povezani tudi z razvojem turizma na območju, vendar so manjše vrednosti.

7. Sklepi

Na osnovi rezultatov raziskave lahko na naši raziskovalni vprašanji odgovorimo, da niti javno-zasebno partnerstvo, niti lokalno sodelovanje oz. socialni kapital, niso zadosten pogoj za razvoj turizma na območju, če se prebivalci pri tem ne povezujejo še na mezo (oblikovalci razvojne politike) in makro ravni (institucije, strokovnjaki) in če ni tudi istočasnega povezovanja načel »od spodaj navzgor« in »od zgoraj navzdol« (primer Divje Babe).

Razvitost podeželja in turizma je odvisna od specifičnih razvojnih dejavnikov in od medsebojnega učinkovanja več vrst kapitalov skupaj. Zato se morajo podeželske skupnosti opreti tudi na zunanje povezovanje. Tudi v našem primeru se je pokazalo, podobno, kot so ugotovili že Johannesson s sodelavci (2003), Jones (2005), da je za razvoj turizma potrebno spodbuditi oblikovanje povezovalnega socialnega kapitala. Potrebno je vključiti njegove endogene (notranje) razvojne potencialne, ki predstavljajo osnovo za razvoj tudi turistične dejavnosti na podeželju (Potočnik Slavič 2010). Za uspešnejše razreševanje konfliktov med lokalno in državno ravni je potrebno še bolj upoštevati partnerstva, predvsem premostitveno (»bridging«) in povezovalno dimenzijo (»linking«), ki temelji na institucionalnem povezovanju z javnimi in zasebnimi ustanovami.

Pomena turizma se najbolj zaveda gospodarstvo, ki je tudi največji vlagatelj v Smučarski center Cerkno, nasprotno pa je Občina Cerkno premalo pozorna do razvojnih potencialov turizma, predvsem zaradi premajhnih sredstev in nezadostne podpore s strani države (primer Divje Babe) in pričakovanja kratkoročnih koristi (primer LTO, ICRA, LAS). Ugotavljamo, da je razlog prepočasnega razvoja tudi v premajhnem javno-zasebnem partnerstvu (primer LAS), ki je preveč usmerjen le v javni sektor, ki je najbolj finančno sposoben in v premajhnem vključevanju lokalnega prebivalstva, društev in ostalih sektorjev.

V zvezi s tem ugotavljamo, da je na obravnavanem območju premalo javno-zasebnih partnerstev, ki bi spodbujale razvoj turizma in premalo razvojnih projektov, ki bi bili usmerjeni v ohranjanje in izboljševanje kulturne dediščine (primer Divje Babe). Lokalnim organizacijam in Občinam se v zadnjih letih nalaga vse več obveznosti in odgovornosti, ki so jih v preteklosti izvajale državne organizacije, tako da za razvojne projekte največkrat zmanjka denarja. Tako morajo organizacije zaradi neugodne finančne situacije najprej poskrbeti za sebe, zato običajno zmanjka denarja za vlaganje v razvojne projekte, na lokalnih organizacijah pa tudi ni časa za sodelovanje s prebivalci, zaradi česar so bile razvojne organizacije ustanovljene. Podoben primer so LAS-i, ki morajo zaradi pomanjkanja denarja v prvi fazi svoje projekte namenjati za reševanje javnega sektorja, šele potem lahko preostanek denarja vlagajo v projekte, za katere so pravzaprav kandidirali. Potrditev v tem lahko vidimo tudi v prijaviteljih, ki so večinoma javni sektor. Društva in zasebni sektor pa so prešibki za razvojne projekte in za samostojno vključitev v LAS projekte, sploh če Ministrstvo med izvajanjem projekta spremeni pogoje (turistično društvo Novaki).

Ugotavljamo tudi, da na območju ni zadostne povezanosti med lokalno in državno ravni. Organizacije se premalo povezujejo navzven in premalo upoštevajo pomen horizontalne in vertikalne povezanosti, kar je temelj za doseganje večje kakovosti in pestrosti ponudbe za goste, ki območje obiščejo. Predvsem so lokalne organizacije zato večkrat neuspešne pri pridobivanju evropskih sredstev, ker je pri kandidiranju na razpisih potrebno regionalno sodelovanje in povezovanje z državnimi institucijami (Divje Babe). Državne institucije bi morale bolj podpirati manjše regionalne in lokalne organizacije, ki so bile ustanovljene zato, da se lahko preko njih bolj približajo pobudam lokalnih prebivalcev. Oblikovalci politike bi morali pri oblikovanju podeželskih razvojnih programov in ukrepov na območju kakor tudi

drugje v Sloveniji bolj dosledno kot do sedaj upoštevati povezanost obeh prej navedenih principov. Pomanjkanje teh povezav se kaže v šibkosti premostitvenega socialnega kapitala, ki je problem celotnega slovenskega podeželja. Naša raziskava je pokazala, da je v prihodnje potrebno v okviru LAS še več pozornosti posvetiti izboljšanju pogojev za bivanje in delo na podeželju, spodbuditi izgradnjo turistične infrastrukture ter tržiti lokalne kmetijske proizvode za večji razvoj turizma. Občina in lokalne organizacije bi lahko bolj združile moči in pridobili še več javno-zasebnih partnerjev pri iskanju rešitev, to pa zahteva veliko mero sodelovanja in povezovanja. S tem bi lahko izvajali tudi večje projekte, občinski denar pa bi se manj drobil. Le z jasno vizijo, z natančno izbranimi projekti, učinkovitimi javno-zasebnimi partnerstvi, ustrezno informiranostjo, znanjem in podjetniško naravnanoostjo ter ustrezno trajnostno razvojno strategijo, bodo tudi na podeželskih območjih lokalni upravljavci lažje spodbujali turistični razvoj.

¹ Celostni razvoj podeželja in obnova vasi

² Odprti prostor je moderacijska metoda, s pomočjo katere na inovativen način gradimo skupnost ... (Owen, 1997).

Literatura:

Barbič, A. 2005. Izzivi in priložnosti podeželja. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, Založba FDV: 343 str.

Beritelli, P. 2011. Cooperation among prominent actors in a tourism destination. *Annals of Tourism Research*, 38,2:607-629.

Bosworth, G., Farrell, H. 2011. Tourism entrepreneurs in Northumberland. *Annals of Tourism Research*, 38, 4: 1474-1494.

Cunder, T., Bedrač, M. 2009. "Leader approach" : new development opportunity for rural areas in Slovenia. V: Mohar, T. (ur.), Lorber, L. (ur.). *New challenges for sustainable rural development in the 21st century, Abstracts*. Maribor: Department of Geography, Faculty of Arts, str. 66.

Darcy, S., Wearing, S. 2010. Public-privat partnerships and contested cultural heritage tourism in national parks: a case study of the stakeholders views of the North Head Quarantine Station (Sydney, Australia), *Journal of Heritage Tourism*, 4,3: 181-199.

Jones, S. 2005. Community-based ecotourism. The Significance of Social Capital. *Annals of Tourism Research*, 32, 2: 303-324.

Klemenčič, M., Lampič, B., Potočnik Slavič, I. 2008. Življenjska (ne)moč obrobni podeželskih območij v Sloveniji, *GeograFF*, 3. Znanstvena založba Filozofske fakultete, Oddelek za geografijo. Ljubljana.

Mavri, R. 2008. Vloga socialnega kapitala v razvoju turizma v izbranih podeželskih skupnostih. M. Černič Istenič (mentor). Magistrsko delo, Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, str. 135.

Owen, H. 1997. *Open space technology*. San Francisco. Berrett-Koehler publishers., Inc. 450, Sansone Street, Suite 1200, California: 173 str.

Potočnik Slavič, I. 2009a. Endogeni razvojni potenciali podeželja. M. M. Klemenčič (mentor). Doktorska disertacija. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo: 361 str.

Potočnik Slavič, I. 2009b. Socialni kapital na slovenskem podeželju. *Dela* 31, Razprave, str. 21-36.

Potočnik Slavič, I. 2010. Endogeni razvojni potenciali slovenskega podeželja. *GeograFF*, 7. Znanstvena založba Filozofske fakultete, Oddelek za geografijo. Ljubljana.

Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007-2013, 2006. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ljubljana: 207 str.

Putnam, R.D. 1993. Making democracy work: civic traditions in modern Italy. Princeton University Press, 280 str.

Saxena, G., Ilbery, B. 2010. Developing integrated rural tourism: Actor practices in the English / Welsh border, Journal of Rural Studies XXX: 1-12.

Strategija trženja slovenskega turizma 2007-2013. 2007: Slovenska turistična organizacija, Ljubljana: 68 str.

Svensen G.L.H. in Sørensen J.F.L. 2007. There's more to the picture than meets the eye: Measuring tangible and intangible capital in two marginal communities in rural Denmark. Journal of rural studies 23. Oxford, str. 453-471.

Weibing, Z., Brent Ritchie, J.R., Charlotte, M.Echtner. 2011. Social capital and tourism entrepreneurship. Annals of Tourism Research, 38, 4: 1570-1593.

mag. Renata Mavri

Biotehniški center Naklo, Strahinj 99, 4202 Naklo

renata.mavri@guest.arnes.si